

Bruksela, dnia 21 listopada 2012 r.

KANCELARIA SENATU

Przedstawiciel Kancelarii Senatu
przy Unii Europejskiej

Sprawozdanie nr 95/2012

Sprawozdanie na temat propozycji Komisji Europejskiej ws. wewnętrznego rynku energii w Unii Europejskiej

Bruksela, 15 listopada 2012 r.

Wydajny i przejrzysty europejski wewnętrzny rynek energii, na którym panują wzajemnie połączenia, zapewni obywatelom i przedsiębiorstwom bezpieczne i stałe dostawy energii po możliwie najniższych kosztach. W przyjętym komunikacie w sprawie funkcjonowania wewnętrznego rynku energii Komisja wzywa państwa członkowskie do zintensyfikowania działań w kierunku transpozycji i wdrożenia obowiązujących unijnych przepisów dotyczących wewnętrznego rynku energii. Wspólnie z państwami członkowskimi Komisja podejmie działania w celu wzmocnienia pozycji konsumentów i ograniczenia interwencji państwa, które zakłócają funkcjonowanie rynku.

Komisarz ds. energii **Günther Oettinger** oświadczył: „Jeżeli chodzi o gaz i energię elektryczną, obywatelom i przedsiębiorstwom zależy na dwóch rzeczach: na pewności stałych dostaw i na przystępnych cenach. Jest to możliwe tylko pod warunkiem, że będzie działał europejski rynek energii.”

Osiągnięto już pewien postęp w zakresie rozszerzenia możliwości wyboru dla konsumentów, kontrolowania hurtowych cen energii i zapewniania wystarczających i stałych dostaw energii. Trzeba jednak dołożyć dalszych starań, aby w pełni wykorzystać potencjał rzeczywiście zintegrowanego europejskiego rynku. Pragnąc zakończyć proces tworzenia europejskiego wewnętrznego rynku energii do 2014 r., Komisja planuje pewne działania. Obejmują one:

- **Wdrażanie przepisów dotyczących rynku wewnętrznego i egzekwowanie prawa konkurencji** Po 20 miesiącach od marca 2011 r., kiedy to upłynął termin transpozycji trzeciego pakietu dotyczącego rynku energii, niektóre państwa członkowskie wciąż jeszcze nie przeniosły go w pełni do swoich krajowych porządków prawnych. Komisja będzie nadal prowadzić postępowania w sprawie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego, aby zapewnić prawidłowe wdrażanie odpowiednich przepisów europejskich. Będzie także zdecydowanie egzekwować prawo konkurencji, aby zapewnić równe szanse wszystkim podmiotom na rynku.
- **Wzmocnienie pozycji konsumentów** Według badań tylko co trzeci konsument porównuje oferty usług. Szacuje się, że konsumenci w UE mogliby zaoszczędzić do 13 mld euro rocznie, gdyby wybrali najtańszą na rynku taryfę energii elektrycznej. Komisja zagwarantuje, że prawo krajowe będzie odzwierciedlać prawa konsumenta ustanowione w przepisach UE i że prawa te będą właściwie przestrzegane przez wszystkie podmioty na rynku. Chodzi tu między innymi o prawo do zmiany dostawcy energii w ciągu trzech tygodni bez żadnych kosztów. Komisja będzie także zachęcać do szerszego zastosowania systemów inteligentnych liczników, które pozwolą konsumentom zarządzać zużyciem energii w czasie rzeczywistym i lepiej kontrolować rachunki za energię. Szczególna uwaga zostanie poświęcona ochronie konsumentów o słabszej pozycji. Warto także wspomnieć o sprawozdaniu na temat detalicznych rynków energii w UE, w którym zawarto zalecenia dotyczące jasnego sposobu przedstawiania cen, taryf i ofert.

Obecnie tylko w 9 państwach członkowskich (w Austrii, Czechach, Finlandii, Holandii, Luksemburgu, Niemczech, Słowenii, Szwecji i Wielkiej Brytanii) nie ma **regulowanych detalicznych cen energii**. Ustalanie cen w drodze interwencji państwa nie jest dla konsumentów najbardziej korzystne. Taki sposób ustalania cen daje im fałszywe poczucie, że są pod ochroną, co sprawia, że nie mają motywacji do poszukiwania lepszych możliwości, w tym usług w zakresie efektywności energetycznej. Co więcej, regulowane ceny dla użytkowników końcowych stoją na przeszkodzie inwestycjom, zniechęcając firmy do wejścia na rynek i inwestowania w nową infrastrukturę wytwórczą. Ceny regulowane na poziomie poniżej kosztów prowadzą do długów, które ostatecznie obciążają podatników.

- **Zapewnienie elastycznej struktury rynku.** Niektóre państwa członkowskie zamierzają wspierać utrzymywanie mocy wytwórczych przez producentów energii elektrycznej, aby zapewnić dostateczne moce również wtedy, gdy zmienne źródła energii, np. wiatrowej i słonecznej, nie produkują energii elektrycznej. Jest to tak zwany mechanizm zdolności przesyłowych. Przedwcześnie wprowadzone i źle skonstruowane **mechanizmy zdolności przesyłowych** mogą jednak prowadzić do fragmentacji rynku wewnętrznego i powstrzymać inwestycje. Przed wprowadzeniem takich mechanizmów państwa członkowskie powinny zbadać, czy nie ma niedoboru inwestycji w wytwarzanie energii i ewentualnie przeanalizować przyczyny takiej sytuacji. Zanim państwa członkowskie podejmą interwencję na rynku krajowym, powinny rozważyć zastosowanie rozwiązań transgranicznych. Zwykle rozwiązania na poziomie europejskim są bardziej opłacalne.
- Ponadto Komisja zaproponuje **wytyczne dotyczące systemów wsparcia dla odnawialnych źródeł energii**, które poprawią efektywność rynku wewnętrznego.

- **Kontekst**

W lutym 2011 r. szefowie państw i rządów państw UE zadeklarowali potrzebę zakończenia procesu tworzenia wewnętrznego rynku energii do 2014 r.

Trzeci pakiet dotyczący rynku energii (dyrektywy 2009/72/WE i 2009/73/WE) jest podstawą integracji rynku gazu i energii elektrycznej. Pakiet ten obejmuje następujące środki: (i) rozdzielenie elementów działalności (oddzielenie działalności związanej z sieciami energetycznymi i gazowymi od generowania, produkcji i dostaw energii elektrycznej i gazu; (ii) kwestie ochrony konsumentów (w szczególności obowiązki państw członkowskich w zakresie ochrony konsumentów o słabszej pozycji, zapewniania konsumentom przejrzystych informacji dotyczących rachunków i warunków umów, ustanowienia pojedynczego punktu kontaktowego i mechanizmu alternatywnych metod rozwiązywania sporów do pozasądowego rozstrzygnięcia sporów); oraz (iii) niezależność i kompetencje krajowych organów regulacyjnych.

- **Dodatkowe informacje**

Komunikat Komisji Europejskiej: **Uruchomienie wewnętrznego rynku energii:**

[http://eur-](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0663:FIN:PL:PDF)

[lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0663:FIN:PL:PDF](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0663:FIN:PL:PDF)

Dokument roboczy służb Komisji „**Energy Markets in the European Union in 2011**” (Rynki energii w Unii Europejskiej w 2011 r.):

Executive Summary (Streszczenie):

http://ec.europa.eu/energy/gas_electricity/doc/20121121_iem_swd_0368_part1_en.pdf

Country reports (Sprawozdania krajowe):

http://ec.europa.eu/energy/gas_electricity/doc/20121121_iem_swd_0368_part2_en.pdf

Infringement procedures (Postępowanie ws. naruszenia przepisów):

http://ec.europa.eu/energy/gas_electricity/doc/20121121_iem_swd_0368_part3_en.pdf

Dokument roboczy służb Komisji „**Investment Projects in Energy Infrastructure**” (Projekty inwestycyjne w zakresie infrastruktury energetycznej) :

http://ec.europa.eu/energy/gas_electricity/doc/20121121_iem_swd_0367_en.pdf

Strona internetowa Komisji dotycząca wewnętrznego rynku energii:

http://ec.europa.eu/energy/gas_electricity/internal_market_en.htm

Sprawozdanie na temat detalicznych rynków energii w UE:

http://ec.europa.eu/energy/gas_electricity/forum_citizen_energy_en.htm,

http://ec.europa.eu/consumers/citizen/my_rights/energy_pl.htm

Opracowała:

dr Magdalena Skulimowska¹

¹ Na podstawie informacji Komisji Europejskiej.

Bruksela, dnia 15.11.2012
COM(2012) 663 final

**KOMUNIKAT KOMISJI DO PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO, RADY,
EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO I KOMITETU
REGIONÓW**

Uruchomienie wewnętrznego rynku energii

{SWD(2012) 367 final}
{SWD(2012) 368 final}

**KOMUNIKAT KOMISJI DO PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO, RADY,
EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO I KOMITETU
REGIONÓW**

Uruchomienie wewnętrznego rynku energii

1. WPROWADZENIE

Unia Europejska potrzebuje konkurencyjnego, zintegrowanego i płynnego wewnętrznego rynku energii, który zapewniłby solidne ramy dla przepływu energii elektrycznej i gazu tam, gdzie są one potrzebne. Aby sprostać stojącym przed Europą wyzwaniom związanym z energią i zmianą klimatu oraz aby zapewnić przystępne cenowo i bezpieczne dostawy energii dla gospodarstw domowych i przedsiębiorstw, UE musi sprawić, by europejski wewnętrzny rynek energii był w stanie działać w sposób wydajny i elastyczny. Mimo znacznych postępów w ostatnich latach w sposobie funkcjonowania rynku energii należy uczynić więcej w zakresie integracji rynków, poprawy konkurencji oraz reagowania na nowe wyzwania. Jak podkreślono w planie działań Komisji w dziedzinie energii na rok 2050¹, osiągnięcie pełnej integracji europejskich sieci i systemów energetycznych oraz dalsze otwarcie rynków energii są niezbędne do przejścia na gospodarkę niskoemisyjną i utrzymania bezpieczeństwa dostaw po jak najniższych kosztach.

Jeżeli nie uda nam się dokonać istotnych zmian w sposobie funkcjonowania rynku energii, staniemy w obliczu mniej sprawnego i bardziej kosztownego europejskiego systemu energetycznego, spadku konkurencyjności i dobrobytu w UE oraz niewielkiego postępu w zakresie obniżenia emisyjności. Aby odwrócić te tendencje, musimy pilnie inwestować w infrastrukturę wytwarzania, przesyłania i dystrybucji energii elektrycznej, a także w jej przechowywanie. Istniejące systemy energetyczne powinny zostać zmodernizowane nakładem szacowanym na bilion euro². Musimy również zachęcać do intensyfikacji działań na rzecz zwiększenia efektywności, wspierać uczciwą konkurencję oraz umożliwić odbiorcom czynny udział w rynku i pełne korzystanie ze swoich praw i możliwości wyboru.

W związku z tym szefowie państw i rządów europejskich wyraźnie wyznaczyli na 2014 r. termin ostatecznego utworzenia wewnętrznego rynku energii. Wewnętrzny rynek energii nie jest celem samym w sobie. Jest to kluczowe narzędzie realizacji głównych dążeń obywateli UE: do wzrostu gospodarczego, zatrudnienia, zaspokojenia podstawowych potrzeb po przystępnych i konkurencyjnych cenach, a także do zrównoważonego wykorzystania ograniczonych zasobów.

Do 2014 r. konieczne jest pełne wdrożenie istniejących przepisów prawnych, w tym wdrożenie na poziomie UE głównych zasad technicznych, a także wyposażenie organów regulacyjnych w narzędzia i zasoby niezbędne do egzekwowania przepisów. Transgraniczne rynki gazu i energii elektrycznej muszą rozpocząć funkcjonowanie we wszystkich częściach UE, a realizacja planów dotyczących uzupełnienia i modernizacji sieci energetycznych w UE oraz ich przekształcenia w sieci inteligentne powinno być w zaawansowanym stadium.

¹ COM(2011) 885.

² COM(2011) 658 final.

Dopiero gdy to zostanie osiągnięte, odbiorcy będą mogli w pełni czerpać korzyści z wewnętrznego rynku energii.

Obecnie UE jest daleka od dotrzymania wspomnianego terminu. Państwa członkowskie nie tylko są zbyt powolne w dostosowywaniu swojego krajowego ustawodawstwa i tworzeniu w pełni konkurencyjnych rynków z udziałem odbiorców, ale muszą także odejść od polityki ochrony partykularnych, narodowych interesów i nie mogą poddawać się naciskom w tym kierunku. Tendencje te uniemożliwiają sprawne funkcjonowanie rynku wewnętrznego. Grożą one zaprzepaszczeniem postępów, jakie poczyniliśmy na rzecz utworzenia wewnętrznego rynku energii. Istnieje jednak wyraźna wartość dodana wynikająca ze zintegrowania polityk energetycznych państw członkowskich i stworzenia wydajnych i bezpiecznych systemów energetycznych wykraczających poza granice państw.

W niniejszym komunikacie przypomina się o korzyściach płynących ze zintegrowanych europejskich rynków energii i określa sposoby, które mają zapewnić, by rynek jak najszybciej wykorzystywał swój potencjał oraz zaspokajał potrzeby i oczekiwania obywateli i przedsiębiorstw UE. Ze względu na znaczenie niniejszej inicjatywy dla pogłębienia jednolitego rynku została ona uznana za jeden z dwunastu priorytetowych obszarów działania w komunikacie „Akt o jednolitym rynku II – Razem na rzecz nowego wzrostu gospodarczego”³.

2. KORZYŚCI Z OTWARTYCH, ZINTEGROWANYCH I ELASTYCZNYCH RYNKÓW ENERGII

Zarówno rządy państw, jak i przedsiębiorstwa i osoby prywatne powinny być usatysfakcjonowane, że rynek wewnętrzny oferuje im najkorzystniejsze rozwiązanie. Obecnie tak się nie dzieje. Rynek wytwarzania energii jest w dalszym ciągu bardzo skoncentrowany. W ośmiu państwach członkowskich ponad 80 % wytwarzanej energii nadal kontrolują zasiedziali dostawcy. Na dobrze funkcjonującym rynku energii, idealnie uwzględniającym koszty czynników zewnętrznych, decyzje o inwestycjach w wytwarzanie energii powinny być podejmowane na podstawie czynników rynkowych, a nie dotacji. Rynki energii są na ogół postrzegane jako nieprzejrzyste lub niewystarczająco otwarte dla nowych uczestników, w tym dla usługodawców po stronie popytowej. Nie dokonuje się racjonalnych gospodarczo inwestycji w efektywność energetyczną albo nie są one bynajmniej wystarczające. Poziom zadowolenia odbiorców jest niski, nawet w państwach członkowskich, które obecnie mają dość konkurencyjne rynki energii.

Mimo to wewnętrzny rynek energii już oferuje niezaprzeczalne korzyści, a potencjalne zyski nigdy nie były bardziej atrakcyjne.

2.1. Wiele już osiągnięto

Większy wybór i elastyczność dla odbiorców

Co najmniej 14 europejskich przedsiębiorstw elektroenergetycznych lub gazowych działa obecnie w więcej niż jednym państwie członkowskim, a w dwudziestu państwach członkowskich funkcjonuje więcej niż trzech głównych dostawców energii elektrycznej⁴. W

³ COM(2012) 573 final.

⁴ Zob. również tabela 12 w dokumencie roboczym służb Komisji zatytułowanym „Rynki energii w Unii Europejskiej w 2011”, zwanym dalej „DRSK 1”.

dwóch trzecich państw członkowskich nawet gospodarstwa domowe i małe przedsiębiorstwa mogą obecnie wybierać spośród szeregu dostawców.

Narzędzia do porównywania cen pomagają odbiorcom znaleźć bardziej korzystne oferty. Możliwość przeanalizowania korzyści ze zmiany dostawców doprowadziła do dużej częstotliwości zmian dostawców w szeregu państw członkowskich, od Szwecji po Zjednoczone Królestwo, Irlandię, Belgię czy Republikę Czeską⁵.

Bardziej konkurencyjne ceny

Otwarcie rynków, rosnący handel transgraniczny i większa integracja rynków⁶ oraz wzmocniona konkurencja, wspierane przez unijne prawodawstwo oraz rygorystyczne egzekwowanie przepisów dotyczących konkurencji i pomocy państwa, ograniczają wzrost cen⁷, dzięki czemu korzystają wszyscy odbiorcy, a miejsca pracy w przemyśle pozostają w UE.

Rachunki za energię płacone przez odbiorców obejmują jednak więcej elementów niż tylko koszt samej energii, co sprawia, że wspomniany efekt cenowy jest mniej widoczny. Opłaty sieci przesyłowych i dystrybucyjnych stanowią znaczną część łącznej kwoty rachunku, podobnie jak podatki i opłaty⁸. Te podatki i opłaty nie zawsze równomiernie rozkładają się na wszystkie grupy klientów, obciążając przede wszystkim gospodarstwa domowe. Wszystkie te elementy są ustalane na poziomie państw członkowskich i są przedmiotem krajowej polityki⁹. W niektórych państwach opłaty stanowią około 50 % ostatecznej kwoty rachunku za energię¹⁰. W UE-15 podatki zawarte w końcowym rachunku dla klientów krajowych wzrosły średnio z 22 % w 1998 r. do 28 % w 2010 r.¹¹.

Bardziej płynne i przejrzyste rynki hurtowe

⁵ Tablica wyników dla rynków konsumenckich, Komisja Europejska, DG SANCO, http://ec.europa.eu/consumers/consumer_research/editions/cms7_en.htm, Funkcjonowanie detalicznych rynków energii elektrycznej w Unii Europejskiej, Badanie na zlecenie Komisji Europejskiej, DG SANCO, 2010 r. („Badanie detalicznych rynków energii elektrycznej”).
http://ec.europa.eu/consumers/consumer_research/market_studies/docs/retail_electricity_full_study_en.pdf.

⁶ Zob. DRSK 1, s. 47.

⁷ Podczas gdy ceny nośników energii pierwotnej w ostatnich latach wzrastają rocznie o 14 % w przypadku ropy naftowej, prawie o 10 % w przypadku gazu i o 8 % w przypadku węgla, ceny hurtowe energii elektrycznej w UE wzrosły znacznie mniej, a mianowicie o 3,4 %. Zob. DRSK 1, rys. 29.

⁸ Stosuje się je m.in., aby odzwierciedlić ekologiczne efekty zewnętrzne zużycia energii, zgodnie z zaleceniami Komisji przedstawionymi w rocznych analizach wzrostu gospodarczego z 2011 i 2012 r. (COM (2011) 11 final, COM (2011) 815 final) oraz zgodnie z konkluzjami Rady Europejskiej (EUCO 10/1/11 REV1), w celu przesunięcia ciężaru opodatkowania z pracy ludzkiej na konsumpcję i zanieczyszczenie środowiska, z należyтым uwzględnieniem konkurencyjności cen przemysłowych i konsumenckich w UE. Niestety mogą one być także wykorzystane do zwiększenia przychodów.

⁹ Aby dowiedzieć się więcej na temat tych elementów w poszczególnych państwach członkowskich, zob. DRSK 1, część 3.

¹⁰ Zob. DRSK 1 (część 2, rys. 33).

¹¹ Zob. badanie zatytułowane „Kształtowanie się cen na detalicznych rynkach energii elektrycznej i gazu w UE w latach 1998-2011”, s. 2, http://ec.europa.eu/energy/observatory/electricity/doc/analysis_retail.pdf. Maleje jednakże średni udział opodatkowania ekologicznego w całkowitych przychodach z podatków w UE. Tendencje w opodatkowaniu w Unii Europejskiej, Unia Europejska 2011 r.: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-DU-11-001/EN/KS-DU-11-001-EN.PDF

Płynność i przejrzystość rynków handlu energią elektryczną uległy stopniowej poprawie w wyniku „łączenia rynków” pomiędzy państwami członkowskimi¹². Łączenie rynków stopniowo się rozprzestrzeniło – z północno-zachodniej części UE na kolejne regiony. Obecnie „połączonych” jest 17 państw członkowskich. Pozytywnym wkładem w tworzenie wewnętrznego rynku energii elektrycznej było także utworzenie w 2007 r. wspólnego irlandzkiego rynku energii elektrycznej. Zmiany te doprowadziły do intensyfikacji handlu transgranicznego i większej konwergencji cen¹³. Przejrzystość zwiększa się także w wyniku przyjętego w 2011 r. rozporządzenia w sprawie integralności i przejrzystości hurtowego rynku energii (REMIT)¹⁴.

Mimo stałego zwiększania obrotów między przedsiębiorstwami gazowymi, duże wrażenie robi dziesięciokrotny wzrost, jaki odnotowały w latach 2003-2011 platformy obrotu gazem („centra handlu gazem”). Unijne rynki obejmujące centra handlu ciekłym gazem były w stanie bardziej skorzystać na bezpośredniej konkurencji na rynkach gazu, w tym na światowych rynkach LNG uzależnionych od wydarzeń, które mają miejsce poza UE, takich jak na przykład tzw. „rewolucja łupkowa” w USA. Uderzający jest ogromny kontrast między korzystnym wpływem tej rewolucji na hurtowe ceny gazu na płynnych i konkurencyjnych rynkach w UE w porównaniu z mniej płynnymi i mniej konkurencyjnymi rynkami¹⁵.

Bezpieczniejsze dostawy

Większa płynność rynków hurtowych zwiększyła również bezpieczeństwo dostaw w UE. W przypadku gazu między 2000 a 2010 r. liczba głównych państw dostarczających gaz dla Europy wzrosła z 14 do 23. Skutki w zakresie bezpieczeństwa dostaw można było odczuć na początku lutego 2012 r., gdy wyjątkowo wysokiemu zapotrzebowaniu na gaz i energię elektryczną z powodu niezwykle srogiej zimy towarzyszyło zmniejszenie wielkości przywozu gazu. Krótkoterminowe sygnały cenowe w różnych centrach handlu gazem i na giełdach energii w zachodniej części UE spowodowały przepływ gazu tam, gdzie był najbardziej potrzebny, i zapewniły uruchomienie całej dostępnej zdolności wytwórczej energii elektrycznej, tak by dostawy energii dla użytkowników końcowych pozostały na niezmiennym poziomie.

Zwiększenie koordynacji i przejrzystości w stosunkach z państwami trzecimi

Unia Europejska i jej państwa członkowskie uznały, że trzeba więcej uczynić w celu koordynacji ich stosunków zewnętrznych w dziedzinie energii¹⁶, w szczególności z państwami będącymi producentami i odbiorcami energii oraz z państwami tranzytu¹⁷. To nadaje UE większą wagę w stosunkach handlowych w dziedzinie energii.

¹² Łączenie rynków optymalizuje przepustowość połączeń wzajemnych i zapewnia przepływ energii elektrycznej z obszarów o wysokich cenach do obszarów o niskich cenach poprzez automatyczne połączenie kupujących i sprzedających po obu stronach granicy.

¹³ Komisja nadal bacznie pilnuje, aby giełdy energii nie angażowały się w praktyki antykonkurencyjne przy okazji niezbędnej współpracy przy projektach łączenia rynków.

¹⁴ Dz.U. L 326 z 8.12.2011, s. 1

¹⁵ Zob. DRSK 1 (mapa 1, s. 31).

¹⁶ Decyzja Parlamentu Europejskiego i Rady nr 994/2012/UE z dnia 25 października 2012 r. w sprawie ustanowienia mechanizmu wymiany informacji w odniesieniu do umów międzyrządowych w dziedzinie energii między państwami członkowskimi a państwami trzecimi, Dz.U. L 299 z 27.10.2012, s. 13. Zob. także COM(2012) 218 final.

¹⁷ Krajowe organy regulacyjne w Europie koordynują swoje prace dotyczące spraw międzynarodowych w ramach Rady Europejskich Regulatorów Energetyki (CEER).

Z inicjatywy UE korzyści wynikające ze stosowania zasad unijnego wewnętrznego rynku energii stały się również udziałem państw Bałkanów Zachodnich i ich sąsiadów, w szczególności dzięki umowie ustanawiającej Wspólnotę Energetyczną¹⁸. Wspólnota Energetyczna może i powinna się rozrastać, aby utworzyć stale rosnący rynek energii wykraczający poza granice UE. Handel energią na dobrze funkcjonujących rynkach przynosi rzeczywiste korzyści Unii, Wspólnocie Energetycznej i państwom ościennym. Dzięki temu powstaje wartość dodana zarówno w państwach przywozu, jak i wywozu, oraz możliwe jest komplementarne wykorzystanie zasobów naturalnych w różnych regionach. UE wspiera państwa Wspólnoty Energetycznej w rozwiązywaniu problemów związanych ze stosowaniem zasad wewnętrznego rynku energii.

Poczyniono także znaczne postępy w opracowaniu wspólnych najlepszych praktyk regulacyjnych i norm technicznych, na podstawie zasad wewnętrznego rynku energii, z południowymi krajami śródziemnomorskimi, torując drogę do przyjęcia przez wewnętrzny rynek energii znacznych przepływów energii odnawialnej oraz dla wspólnych projektów infrastrukturalnych w ramach europejskiej polityki sąsiedztwa.

2.2. Można uzyskać jeszcze więcej

Oprócz wspomnianych korzyści, istnieje szereg obszarów, w których trwające prace mają wkrótce przynieść rezultaty.

Większe możliwości kontrolowania kosztów energii przez odbiorców

Ceny energii prawdopodobnie nadal będą rosły, między innymi z powodu niesłabnącego globalnego popytu na paliwa, jak również z powodu inwestycji niezbędnych do utrzymania i modernizacji starzejących się systemów energetycznych w UE¹⁹. Jednakże wewnętrzny rynek energii może zapewnić realizację inwestycji w sposób najbardziej opłacalny oraz spowodować ograniczenie wzrostu cen energii przed opodatkowaniem dla gospodarstw domowych i przemysłu dzięki presji konkurencyjnej wywieranej na dostawców. Szacunki wskazują, że już dziś odbiorcy unijni mogliby zaoszczędzić nawet do 13 mld EUR rocznie, gdyby wybierali najtańszą dostępną taryfę dla energii elektrycznej²⁰. Potencjał ten jest obecnie w dużym stopniu niewykorzystany, gdyż wiele osób nadal nie jest w pełni świadomych lub nie umie w pełni wykorzystać możliwości oferowanych przez rynek²¹.

Lepsza kontrola zużycia paliwa dzięki inteligentnym technologiom

Nowe usługi energetyczne otwarte na nowe podmioty i zachęty rynkowe mogą pomóc odbiorcom w lepszej kontroli ich rachunków, umożliwiając im zużywanie energii w najbardziej opłacalny sposób oraz ułatwiając własną produkcję energii elektrycznej.

Dalszy postęp techniczny będzie sprzyjał tej tendencji. Inteligentne systemy pomiarowe nie tylko ułatwiają mikrogenerację energii przez odbiorców, ale mogą przyczynić się do zmniejszenia zużycia energii w gospodarstwach domowych. Ponadto inteligentne systemy pomiarowe pozwalają na dostosowanie w czasie rzeczywistym zużycia energii elektrycznej

¹⁸ Podpisana w 2005 r., członkami są państwa Bałkanów Zachodnich, Ukraina i Mołdawia, a obserwatorami – Norwegia, Turcja, Armenia i Gruzja.

¹⁹ Zob. komunikat Komisji „Plan działania w dziedzinie energii do 2050 r.”, s. 2, 5, 6 i 7. Obniżenie emisyjności systemu energetycznego nie będzie droższe niż kontynuacja obecnej polityki.

²⁰ Badanie detalicznych rynków energii elektrycznej.

²¹ W całej UE wiedza konsumentów na ten temat jest niewielka i zaledwie jedna trzecia konsumentów porównuje oferty, zob. Badanie detalicznych rynków energii elektrycznej.

do wahań cen na rynku. Wykazano, że może to spowodować zmniejszenie kosztów energii w gospodarstwach domowych o 13 %, ale jeszcze większe oszczędności mogą zostać osiągnięte dzięki automatyzacji urządzeń gospodarstwa domowego²².

Nowa dyrektywa w sprawie efektywności energetycznej, która zawiera przepisy dotyczące wytwarzania rozproszonego i reakcji popytu²³ będzie wspomagać rozwój rynku w tym kierunku. Współpraca między podmiotami sektora użyteczności publicznej (np. między przedsiębiorstwami energetycznymi i telekomunikacyjnymi) może sprawić, że inwestycje w tych obszarach będą racjonalne pod względem kosztów²⁴.

Większa konkurencja poprzez lepszy dostęp do sieci przesyłowych

Samo istnienie sieci przesyłowych nie wystarczy. Równie ważne jest, by wszystkie podmioty działające na rynku były w stanie z nich korzystać. Takie są wnioski Komisji z dochodzenia sektorowego w sprawie funkcjonowania rynków energii w 2007 r.²⁵.

Brak otwartego i niedyskryminującego dostępu do infrastruktury przesyłowej uniemożliwia nowym podmiotom uczciwą konkurencję na rynku. Unijne przepisy już teraz zobowiązują państwa członkowskie do rozdziału działalności przesyłowej i dostawczej²⁶. Powstały nowe gałęzie przemysłu, zajmujące się tylko przesyłem i coraz częściej o charakterze transgranicznym. Europejskie sieci operatorów systemu przesyłowego (ENTSO energii elektrycznej oraz ENTSO gazu) oraz Agencja ds. Współpracy Organów Regulacji Energetyki odgrywają ważną rolę w zapewnianiu, by istniejąca infrastruktura była wykorzystywana w bardziej wydajny sposób, a nowa infrastruktura była optymalnie planowana i rozwijana, bardziej z punktu widzenia Europy niż konkretnego przedsiębiorstwa, przy zastosowaniu najlepszych dostępnych technologii. Przepisy dotyczące rozdziału i konkurencji nadal będą musiały być rygorystycznie egzekwowane w celu zapewnienia skutecznego dostępu do infrastruktury przesyłowej w całej UE.

Bardziej efektywne wykorzystanie i rozwój sieci

Ogólnoeuropejskie przepisy techniczne (obowiązujące wytyczne i kodeksy) mogą spowodować dalszą poprawę wydajności sieci. Dostawcy i użytkownicy powinni uzyskać łatwiejszy dostęp do infrastruktury i korzystać z niższych kosztów transakcyjnych w przypadku handlu transgranicznego. W sektorze gazowym nowe przepisy dotyczące zarządzania ograniczeniami oraz przejrzyste zasady alokacji zdolności przesyłowych gazociągów mogą usunąć bariery w dostępie do sieci. W sektorze energii elektrycznej nowe przepisy techniczne, takie jak przepisy dotyczące transgranicznych rynków bilansujących oraz płynnych rynków dnia bieżącego²⁷, powinny, w połączeniu z inteligentnymi sieciami,

²² Badanie Vaasaett, „Empower Demand” (Wzmocnienie pozycji strony popytowej), <http://www.esmig.eu/press/filestor/empower-demand-report.pdf>

²³ COM(2011) 370.

²⁴ Konsultacje publiczne DG CNECT:

http://ec.europa.eu/information_society/policy/doc/library/public_consult/cost_reduction_hsi?cost_reduction.pdf.

²⁵ COM(2006) 851 final.

²⁶ Dotychczas Komisja otrzymała projekty decyzji o certyfikacji w odniesieniu do ponad czterdziestu operatorów systemu przesyłowego z trzynastu państw członkowskich (na 99 operatorów podlegających obowiązkowi certyfikacji). Osiemnastu z tych operatorów ma otrzymać certyfikaty po rozdziale własnościowym.

²⁷ Rynki dnia bieżącego i rynki bilansujące pozwolą wszystkim uczestnikom rynku (w tym odbiorcom) na dostosowanie produkcji i konsumpcji w odpowiedzi na zmieniające się okoliczności, przede wszystkim na zmieniające się ceny. Płynne rynki dnia bieżącego są potrzebne, aby umożliwić dostosowanie, co

pomóc w uelastycznieniu systemu i we włączeniu na dużą skalę energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych oraz wykorzystania zasobów w zakresie reakcji popytu równoległe do wytwarzania. Pozwoli to producentom energii ze źródeł odnawialnych w pełni uczestniczyć w prawdziwie konkurencyjnym rynku i przyjmować stopniowo te same obowiązki co konwencjonalni producenci, także w zakresie bilansowania.

3. JAK NAJLEPSZE WYKORZYSTANIE WEWNĘTRZNEGO RYNKU ENERGII

Mimo że korzyści z dobrze funkcjonującego wewnętrznego rynku energii są coraz bardziej widoczne, nadal stoją przed nami wyzwania, którym trzeba będzie pilnie sprostać, aby utworzyć wewnętrzny rynek energii do 2014 r. Jeżeli nie podejmiemy żadnych działań, przejście w kierunku zrównoważonych, innowacyjnych, niskoemisyjnych i energooszczędnych systemów do roku 2020 i później może być zagrożone, a dokonanie pilnie potrzebnych inwestycji nie będzie możliwe po jak najniższych kosztach lub nawet w ogóle.

3.1. Problem egzekwowania przepisów

3.1.1. Wdrożenie trzeciego pakietu energetycznego

Struktura wewnętrznego rynku energii jest jasna. Została ona określona w trzecim pakiecie energetycznym²⁸ oraz w przepisach uzupełniających²⁹. Elementy składowe już istnieją, ale muszą zostać skutecznie wdrożone, aby wewnętrzny rynek energii zaczął funkcjonować³⁰. Opóźnienia we wdrażaniu mają negatywny wpływ na wszystkie podmioty i dlatego nie są dopuszczalne, ani w części dotyczącej otwarcia rynku ani w części dotyczącej wzmocnienia pozycji i ochrony odbiorców.

Komisja za priorytet stawia wszczęcie postępowań w sprawie uchybienia zobowiązaniom przeciwko wszystkim państwom członkowskim, które jeszcze nie dokonały pełnej transpozycji dyrektyw trzeciego pakietu energetycznego lub nie przeprowadziły jej prawidłowo³¹. Komisja zamierza systematycznie informować o stanie wdrożenia prawodawstwa w sprawie wewnętrznego rynku energii w poszczególnych

godzinę, popytu i podaży, co jeszcze nie ma miejsca w całej Europie. Transgraniczne rynki bilansowania pozwolą uniknąć niepotrzebnych kosztów związanych z czysto krajowymi zamówieniami na usługi bilansowania. Dzięki tym uzgodnieniom popyt i podaż będą się równoważyć w skali transgranicznej i we wszystkich ramach czasowych.

²⁸ Dyrektywy 2009/72/WE i 2009/73/WE, rozporządzenia (WE) nr 713/2009, 714/2009 i 715/2009.

²⁹ W szczególności rozporządzenie nr 994/2010 w sprawie środków zapewniających bezpieczeństwo dostaw gazu ziemnego i uchylenia dyrektywy Rady 2004/67/WE, rozporządzenie REMIT oraz projekt rozporządzenia w sprawie wytycznych dotyczących transeuropejskiej infrastruktury energetycznej.

³⁰ Szczegółowe informacje dotyczące polityki wdrażania trzeciego pakietu energetycznego zostały zawarte w komunikacie „Lepsze zarządzanie jednolitym rynkiem”, COM(2012) 259 final. W nawiązaniu do tego komunikatu w październiku 2012 r. Rada Europejska wezwała państwa członkowskie do podjęcia pilnych działań. Polityka ta będzie kontynuowana między innymi w ramach europejskiego semestru.

³¹ Zob. DRSK 1 (część 4). Od września 2011 r. Komisja wszczęła 19 postępowań w sprawie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego z powodu braku transpozycji dyrektywy 2009/72/WE i 19 postępowań z powodu braku transpozycji dyrektywy 2009/73/WE. Do dnia 24 października 2012 r. tylko 12 spraw zostało zamkniętych, a reszta postępowań jest w toku. Pozostaje to bez uszczerbku dla prawa Komisji do wszczęcia na późniejszym etapie postępowania w sprawie braku transpozycji określonych przepisów, jeżeli zostaną stwierdzone niedociągnięcia, np. w ramach kontroli przestrzegania prawa (wszystkie otrzymane zgłoszenia krajowych środków transpozycji podlegają badaniu pod kątem zgodności z prawem UE).

państwach oraz o postępowaniach w sprawie uchybienia zobowiązaniom.

Komisja, przy wsparciu ze strony CEER, będzie pomagała państwom członkowskich w wymianie najlepszych praktyk w kwestiach związanych z odbiorcami, obejmujących narzędzia do porównywania cen, przejrzyste zasady ustalania cen i wystawiania rachunków oraz opracowanie pojęcia „odbiorców wrażliwych”.

Wzywa się krajowe organy regulacyjne energetyki do rozpowszechnienia informacji wśród odbiorców. Przed końcem 2012 r. Komisja uruchomi stronę internetową ze wskazówkami dotyczącymi praw odbiorców energii, źródeł informacji dla klientów oraz ich ochrony na rynkach energii poszczególnych państw członkowskich.

3.1.2. Zapewnienie równych warunków działania

Organy regulacyjne energetyki oraz organy ds. konkurencji, na poziomie unijnym i krajowym, muszą podejmować zdecydowane działania w celu zapewnienia, by wszystkie przedsiębiorstwa na rynku były traktowane jednakowo oraz by zostały ustalone i utrzymane równe warunki działania³². Komisja będzie aktywnie egzekwować przepisy dotyczące konkurencji.

Jest to istotne zwłaszcza w przypadku, gdy przewaga tradycyjnych operatorów wynikająca z wieloletniej działalności stanowi barierę wejścia na rynek dla nowych podmiotów. Komisja będzie kontynuować egzekwowanie przepisów antymonopolowych i przepisów dotyczących pomocy państwa w sektorze energetycznym, aby nie dopuścić do ponownego pojawienia się usuniętych wcześniej dzięki regulacjom barier dla konkurencji wskutek działań przedsiębiorstw lub organów publicznych, które mogłyby prowadzić do zakłóceń na rynku.

Komisja będzie wywierać naciski na organy publiczne, aby koncesje, np. w zakresie produkcji energii w elektrowniach wodnych, instalacji magazynowych lub eksploatacji sieci dystrybucji, były przyznawane przy pełnym przestrzeganiu zasad Traktatu i prawodawstwa wtórnego UE. Najodpowiedniejszym rozwiązaniem byłoby przyznawanie tych koncesji w drodze przetargu zgodnie z zasadą niedyskryminacji, z wykorzystaniem otwartych instrumentów takich jak aukcje. Komisja zamierza ocenić, czy obowiązujące środki regulacyjne są odpowiednie do osiągnięcia tego celu.

Ważne jest także zapewnienie równych warunków działania w stosunku do przedsiębiorstw unijnych i przedsiębiorstw zagranicznych. Zasady rynku wewnętrznego oraz handel na płynnych giełdach energii otwierają unijny rynek energii na operatorów z państw trzecich. Operatorzy z państw trzecich po zarejestrowaniu w UE mają te same prawa i obowiązki co operatorzy europejscy. Brak ograniczeń lub ceł przywozowych na import gazu i energii elektrycznej czyni rynek europejski jednym z najbardziej otwartych rynków energii na świecie i stanowi dobry przykład dla dalszego ułatwiania światowego handlu energią. Celem polityki handlowej UE jest zapewnienie przedsiębiorstwom unijnym możliwości konkurowania poza Unią na równych warunkach na rodzimych rynkach ich konkurentów. Wewnętrzny rynek energii liczący 500 mln odbiorców stanowi o znaczeniu UE i jej przedsiębiorstw w handlu międzynarodowym.

³² Egzekwowanie przepisów dotyczących konkurencji wpłynęło pozytywnie na zapewnienie równych warunków działania w sektorze wytwarzania energii, np. postępowanie antymonopolowe przeciwko spółce E.On (2008 r.), postępowanie w sprawie połączenia GDF Suez i International Power (2011 r.), a także w sektorze dostaw gazu, np. sprawy RWE (2009 r.) i ENI (2010 r.).

3.1.3. Zmniejszanie różnic między państwami członkowskimi

Jeżeli UE ma doprowadzić do utworzenia jednolitego rynku energii elektrycznej i gazu, żaden region ani żadne państwo członkowskie nie może pozostać w tyle. Faktem jest jednak, że rozwój rynku energii znajduje się z ekonomicznego punktu widzenia w różnym stopniu zaawansowania w poszczególnych krajach³³, na przykład w przypadku rynków gazu w północno-zachodniej części UE w porównaniu z jej wschodnią częścią.

Komisja i Agencja ds. Współpracy Organów Regulacji Energetyki będą wspierały regionalne inicjatywy zapewniające istotny wkład w zmniejszanie różnic pomiędzy państwami członkowskimi. Regionalne inicjatywy powinny pomóc w utworzeniu dodatkowych regionalnych centrów handlu gazem i giełd energii, a także w jak najszybszej realizacji celu pełnego połączenia rynków energii elektrycznej w całej UE³⁴.

Jednakże w państwach członkowskich, w których działa tylko jeden dostawca i nie ma żadnych połączeń sieciowych z innymi dostawcami, egzekwowanie uzgodnień w sprawie rynku regionalnego jest mało pomocne. Komisja zobowiązuje się do zapewnienia tym państwom członkowskim pomocy w nadrobieniu zaległości. Bez fundamentalnych reform w tych państwach postęp jest jednak niemożliwy.

Państwa członkowskie muszą pobudzać konkurencję poprzez rozwój infrastruktury, szczególnie w zakresie działalności transgranicznej, i poprzez usuwanie barier wejścia na rynek

3.2. Wyzwanie dla odbiorców: pomaganie odbiorcom w wykorzystaniu szans

Chociaż rygorystyczne egzekwowanie przepisów dotyczących ochrony odbiorcy jest kluczowe, nie jest jednak wystarczające. Aby odbiorcy, w tym pojedynczy obywatele i małe przedsiębiorstwa, mogli czerpać maksymalne korzyści z rynku wewnętrznego, muszą mieć możliwość oraz odczuwać motywację do odgrywania aktywnej roli na rynku.

Obecnie MŚP i gospodarstwa domowe są bierniejsze niż duży klienci przemysłowi i dlatego przegrywają, podczas gdy nie wykorzystuje się możliwości różnicowania cen. Przyczyną tego może być po części niewystarczająca ochrona odbiorcy albo brak przejrzystości lub informacji przyjaznych dla odbiorcy, co skutkuje niskim poziomem zadowolenia³⁵ i zaufania wśród odbiorców. Jednak bez chęci odbiorcy do wzięcia czynnego udziału w rynku nie nastąpi zróżnicowanie usług i nie powstaną usługi o wartości dodanej³⁶.

³³ Zob. DRSK 1 (część 2, rys. 3).

³⁴ Komunikat Komisji „Przyszła rola inicjatyw regionalnych”, COM (2010) 721 final.

³⁵ Odbiorcy krytycznie oceniają rynki energii elektrycznej i gazu. W 2012 r. rynek energii elektrycznej został sklasyfikowany na 26. miejscu wśród 30 rynków usług, a szczególnie niskie oceny uzyskał w krajach południowej Europy (najwyższe w Luksemburgu, a najniższe w Bułgarii). Rynek gazu został sklasyfikowany na 21. miejscu wśród 30 rynków usług (najlepiej został oceniony w Słowenii, a najgorzej w Belgii). Zarówno rynki energii elektrycznej, jak i gazu mają słabe wyniki w zakresie wyboru, porównywalności i możliwości zmiany dostawcy i taryf, co wskazuje na to, że odbiorcy nie są w stanie w pełni wykorzystać możliwości oszczędności wynikających z liberalizacji rynku. Szczegóły dotyczące wyników w rozbiciu na poszczególne kraje znajdują się w DRSK 1 (część 3). Zob. http://ec.europa.eu/consumers/consumer_research/cms_en.htm.

³⁶ Fakt ten został dostrzeżony przez Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny (EKES). Opierając się na współpracy z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego, EKES propaguje rzeczową i uporządkowaną debatę na temat kwestii związanych z energią w społeczeństwie obywatelskim oraz pomiędzy zorganizowanym społeczeństwem obywatelskim a decydentami.

3.2.1. *Umożliwienie świadczenia zróżnicowanych i innowacyjnych usług dla odbiorców*

Uzyskanie najkorzystniejszej oferty może polegać na zmianie dostawcy, aby zmniejszyć rachunki za energię lub uzyskać lepszą jakość usług, na wybraniu oferty cenowej, która premiuje racjonalne korzystanie z energii lub ułatwia mikrogenerację, itp. Na konkurencyjnych rynkach odbiorcy mają duży wybór, ponieważ dostawcy dokładają wszelkich starań, aby uwzględnić zróżnicowane potrzeby i preferencje odbiorców. Niektórzy dostawcy zabiegają o świadomych cenowo klientów, konkurując kosztami, podczas gdy inni opierają swoje oferty na wysokiej jakości usług lub wartości dodanej i usługach pomocniczych, lub nawet łączą usługi energetyczne w pakiety z innymi usługami (np. telekomunikacyjnymi).

Terminowe wdrożenie inteligentnych liczników, jak przewidziano w dorobku prawnym UE, może spowodować rozwój usług w zakresie reagowania na popyt i innych innowacyjnych i inteligentnych usług. Na przykład odbiorcy mogliby korzystać z niższych cen w okresach słabego popytu i unikać poboru energii w okresach szczytowych. Spowoduje to zwiększenie korzyści i rozszerzenie wyboru dla odbiorcy. Taka oferta usług zależała będzie nie tylko od zdolności przedsiębiorstw do zaspokojenia zróżnicowanych potrzeb i możliwości odbiorców, jeśli chodzi o zużycie energii, ale także od dostępności zróżnicowanych, elastycznych lub dynamicznych systemów ustalania cen.³⁷

Obecnie jednak regulacja cen w wielu państwach członkowskich nie pozwala dostawcom oferować atrakcyjnych usług³⁸ ani dostosowanych do indywidualnych potrzeb, dynamicznych systemów ustalania cen. Zniechęca to nowe podmioty na rynku do konkutowania z zasiedzającymi przedsiębiorstwami. W niektórych państwach członkowskich ceny są nawet regulowane przez państwo w odniesieniu do niektórych lub wszystkich grup klientów na poziomie poniżej kosztów rynkowych. Może to prowadzić do deficytów w taryfach energii obciążających przedsiębiorstwa energetyczne lub finanse publiczne, co może spowodować znaczne obciążenie kosztami przyszłych odbiorców energii lub podatników. Nie zapewnia to również odpowiednich zachęt do racjonalnego korzystania z energii. Oczywiście jest, że taka sytuacja nie sprzyja rozwojowi konkurencyjnego rynku i jest niemożliwa do utrzymania z ekonomicznego punktu widzenia.

Nawet jeśli ceny regulowane pozwalają na pokrycie kosztów operacyjnych, nie wysyłają one odpowiednich sygnałów cenowych niezbędnych do efektywnego inwestowania. Są one postrzegane przez inwestorów jako wskaźnik interwencji politycznej, która tłumi inwestycje. Podczas gdy szereg państw członkowskich³⁹ uwolniło już ceny energii elektrycznej i gazu od interwencji państwa, także w odniesieniu do odbiorców detalicznych, a w kilku innych przypadkach⁴⁰ Komisja uzgodniła szybkie wycofywanie się z regulowania cen, większość państw członkowskich nadal podejmuje jakiegoś rodzaju interwencje w celu kształtowania ceny detalicznej.

Komisja już wcześniej wszczęła kilka postępowań w sprawie uchybienia zobowiązaniom przeciwko państwom członkowskim regulującym ceny dla klientów przemysłowych. W

³⁷ BEUC, *'Empowering Consumers through Smart Meters'*, s. 23-26, <http://bit.ly/JKn9R7>

³⁸ Może to częściowo wyjaśniać małą liczbę zmian dostawców w niektórych państwach członkowskich. Aby uzyskać dalsze szczegóły na temat liczby zmian dostawców, zob. DRSK 1 (część 3).

³⁹ W tym Austria, Republika Czeska, Niemcy, Finlandia, Luksemburg, Niderlandy, Szwecja, Słowenia, Zjednoczone Królestwo.

⁴⁰ Rumunia, Grecja, Portugalia.

ostatnim orzeczeniu Trybunału Sprawiedliwości wyraźnie stwierdzono, że regulacja cen może być zgodna z prawem UE jedynie w ściśle określonych okolicznościach⁴¹.

Państwa członkowskie powinny dążyć do zaprzestania regulowania cen energii elektrycznej i gazu dla wszystkich odbiorców, w tym gospodarstw domowych oraz MŚP, ze względu na obowiązek świadczenia usługi powszechnej i skuteczną ochronę klientów wrażliwych. Dostawcy powinni wyraźnie wyszczególnić różne elementy składające się na ostateczny koszt dla klientów, aby umożliwić im świadome podejmowanie decyzji.

Komisja nadal będzie naciskać na przygotowanie przez państwa członkowskie harmonogramów wycofywania się z regulowania cen w ramach ich reform strukturalnych. Komisja nadal będzie promować kształtowanie się cen na zasadach rynkowych na rynkach detalicznych, m.in. poprzez wszczynanie postępowań w sprawie uchybienia zobowiązaniom przeciwko tym państwom członkowskim, które kontynuują regulację cen niezgodną z warunkami określonymi w prawie UE.

3.2.2. Ukierunkowana pomoc mająca na celu zapewnienie lepszej ochrony odbiorcom wrażliwym

Końcowe ceny energii dla odbiorców mogą nadal wzrastać w nadchodzących latach, co będzie miało negatywny wpływ na odbiorców znajdujących się w trudnej sytuacji ekonomicznej. Muszą być oni odpowiednio chronieni. Dotacje lub regulacje mające na celu obniżanie ogólnych cen energii zazwyczaj jednak nie są skierowane do najbardziej potrzebujących odbiorców i mogą powodować zakłócenia konkurencji. Udzielania pomocy odbiorcom wrażliwym poprzez środki finansowe może być częścią polityki społecznej, a podnoszenie efektywności energetycznej stanowi opłacalną formę pomocy⁴².

Bieżące zmiany w sektorze energetycznym mogą stwarzać dodatkowe wyzwania dla niektórych odbiorców, którzy mogą nie posiadać narzędzi i kompetencji (umiejętności czytania i pisania, dostępu do informacji on-line i off-line, itp.) do aktywnego udziału w nowo rozwijającym się rynku i do czerpania korzyści z nowej oferty. Tacy odbiorcy mogą potrzebować dalszej pomocy o charakterze niefinansowym, aby także zrozumieć swoje prawa i obowiązki.

Istnienie odbiorców wrażliwych nie jest argumentem przeciwko postępującej liberalizacji, ale wskazuje na fakt, że zapewnienie odpowiedniej ochrony odbiorcom, szczególnie tym znajdującym się w sytuacji wrażliwej, będzie jednym z kluczowych czynników pomyślnego urzeczywistnienia wewnętrznego rynku energii.

Państwa członkowskie powinny zapewnić ukierunkowane wsparcie dla odbiorców wrażliwych, aby zaradzić ich wrażliwej sytuacji ekonomicznej oraz pomóc im w dokonywaniu świadomych wyborów na coraz bardziej skomplikowanych rynkach detalicznych. Komisja będzie wspierać państwa członkowskie w określaniu, co rozumie się pod pojęciem wrażliwej sytuacji odbiorców energii i co jest jej przyczyną, poprzez

⁴¹ Sprawa C-265/08, *Federutility i inni przeciwko Autorità per l'energia elettrica e il gas*.

⁴² W dniu 22 czerwca 2011 r. Komisja zaproponowała nową dyrektywę wspierającą wysiłki państw członkowskich na rzecz bardziej racjonalnego korzystania z energii na wszystkich etapach łańcucha energetycznego – od przetwarzania energii i jej dystrybucji po jej końcowe zużycie. W dniu 4 października 2012 r. Rada poparła porozumienie polityczne w kwestii dyrektywy w sprawie efektywności energetycznej. Parlament Europejski zagłosował za przyjęciem takiego porozumienia w dniu 11 września 2012 r.

dostarczanie wskazówek i ułatwianie wymiany najlepszych praktyk.

Państwa członkowskie powinny podkreślać znaczenie zwiększenia efektywności energetycznej dla rozwiązania wrażliwej sytuacji i kwestii ubóstwa energetycznego odbiorców.

3.3. Wyzwanie związane z transformacją: dostosowanie europejskich systemów energetycznych do przyszłych potrzeb

Nasze systemy energetyczne znajdują się na wczesnym etapie istotnej transformacji. Potrzebne są znaczne nakłady inwestycyjne, aby zastąpić starzejące się systemy UE, zmniejszyć ich emisyjność oraz zapewnić efektywność energetyczną i zwiększyć bezpieczeństwo dostaw. UE wspiera te inwestycje poprzez różne instrumenty, takie jak Europejski program energetyczny na rzecz naprawy gospodarczej, przyszły instrument „Łącząc Europę”, polityka spójności UE⁴³ oraz inicjatywa „Horyzont 2020”⁴⁴. Inwestycje są już realizowane⁴⁵, ale należy je przyspieszyć, jeśli chcemy osiągnąć nasze cele.

Wewnętrzny rynek energii może pomóc UE w dokonaniu tej transformacji: dobrze funkcjonujące rynki wspierają zmiany systemu znacznie skuteczniej i taniej niż jakakolwiek modernizacja centralnie planowana lub napędzana wyłącznie dotacjami. Zmiana systemu nie może się jednak odbywać się bez odpowiednio zintegrowanej, nowoczesnej infrastruktury.

3.3.1. Niech rynek tworzy zachęty do odpowiednich inwestycji

Przed liberalizacją pionowo zintegrowane krajowe przedsiębiorstwa energetyczne kontrolowały cały system od produkcji po konsumpcję. Wraz z rozwojem konkurencyjnego rynku z wieloma producentami i oddzielnymi od nich operatorami sieci, żaden pojedynczy podmiot nie może samodzielnie zapewnić niezawodności systemu elektroenergetycznego. Uczestnicy rynku są wzajemnie od siebie uzależnieni. Większa dostępność energii wiatrowej i słonecznej⁴⁶ zwiększa zmienność podaży i popytu oraz trudności utrzymania nieprzerwanej równowagi między podażą i popytem, przynajmniej do czasu poprawy sytuacji w zakresie reakcji popytu i możliwości magazynowania energii.

Te wyzwania dla systemu energii elektrycznej można jednak przezwyciężyć pod warunkiem wyraźnego określenia w ramach regulacyjnych ról różnych podmiotów biorących udział w zaopatrywaniu w energię elektryczną klientów końcowych, takich jak producenci, operatorzy sieci, dostawcy usług reagowania popytu, dostawcy i odbiorcy. Elastyczność po stronie popytu i podaży może i powinna być nagradzana na podstawie rynkowych sygnałów cenowych (krótko-, średnio- i długoterminowych), aby zachęcać do efektywnej energetycznie produkcji i konsumpcji energii elektrycznej. Egzekwowanie przepisów dotyczących ochrony

⁴³ Na lata 2007 – 2013 przewidziano na ten cel co najmniej 11 mld EUR. Na lata 2014-2020 Komisja zaproponowała znaczne nasilenie działań w ramach polityki spójności UE w zakresie energii odnawialnej i efektywności energetycznej, w tym w dziedzinie inteligentnych sieci, a także skupienie się na badaniach i rozwoju oraz innowacyjności. Państwa członkowskie i regiony muszą zapewnić, aby finansowanie to stanowiło uzupełnienie inwestycji prywatnych, zwiększając ich oddziaływanie, a nie wypierając je.

⁴⁴ Skierowane na wsparcie działalności badawczo-rozwojowej.

⁴⁵ Zob. dokument roboczy służb Komisji pt. „Projekty inwestycyjne dotyczące infrastruktury energetycznej”, zwany także jako DRSK 2.

⁴⁶ Plan działania w dziedzinie energii pokazuje, że energia odnawialna będzie odgrywać kluczową rolę w systemie energetycznym UE w perspektywie 2050 roku i uzyska bardzo duży udział w wytwarzaniu energii elektrycznej już do 2030 r.

konkurencji będzie stanowić uzupełnienie regulacji w tym zakresie. Należy unikać interwencji publicznych, które odstraszą prywatne inwestycje i osłabiają rynek wewnętrzny.

Elastyczność

Rynek, jeśli pozwoli mu się funkcjonować, będzie zawsze uwypuklał ekonomiczną wartość energii w każdym momencie. Ceny będą niskie w przypadku nagłego wzrostu podaży (np. gdy dostępna jest duża ilość energii wiatrowej i słonecznej), a wyższe w okresach niedoboru.

Takie dynamiczne sygnały cenowe mają podstawowe znaczenie dla zachęcania odbiorców i usługodawców po stronie popytowej do zmniejszenia zużycia w okresach szczytowego zapotrzebowania. W sektorze energii elektrycznej zmiany cen tradycyjnie mają niewielki wpływ na wielkość popytu. Ale w miarę rozpowszechniania inteligentnych sieci i liczników, można rzeczywiście wykorzystać potencjał elastyczności popytu ze strony klientów indywidualnych i agregatorów.

Sygnały cenowe mają równie istotną rolę w zachęcaniu do elastyczności po stronie podaży – magazynowania lub mocy wytwórczych, które mogą być szybko zmniejszane lub zwiększane. Wraz z silniejszym unijnym systemem handlu emisjami⁴⁷ rynek może zapewnić optymalne inwestycje i jakość naszego systemu elektroenergetycznego w przyszłości.

Decydenci i odbiorcy mogą obawiać się wahań cen. Łączenie rynków między państwami członkowskimi ograniczy to ryzyko, gdyż jest mniej prawdopodobne, aby nagłe skoki i spadki miały miejsce jednocześnie we wszystkich państwach. Wzrost zdolności reagowania popytu oraz elastyczne wytwarzanie i magazynowanie energii pomoże obsłużyć okresy szczytowe. Nie ma dowodów na to, że bardziej zmienne krótkoterminowe rynki spowodują wyższe średnie ceny, w szczególności gdy dostępne są generatory rezerwowe.

Dostawcy będą mogli zabezpieczyć ryzyko związane z krótkoterminowymi wahaniami cen na rynkach transakcji terminowych. Detaliści będą w stanie oferować innowacyjne plany cenowe dla odbiorców zainteresowanych umowami elastycznych dostaw, które pozwolą im zoptymalizować koszty energii poprzez stosowanie inteligentnych systemów i urządzeń pomiarowych w celu pobierania energii głównie w okresach niskich cen.

Podsumowując, właściwie funkcjonujące długo- i krótkoterminowe rynki hurtowe (w szczególności rynki dnia następnego i dnia bieżącego, mechanizm bilansujący i rynek usług pomocniczych), które odzwierciedlają ekonomiczną wartość energii w każdym momencie i w każdym obszarze, mogą kierować inwestycje tam, gdzie jest to najbardziej potrzebne.

Komisja będzie, w trybie priorytetowym:

- zapewniać dalszy rozwój dobrze funkcjonujących transgranicznych rynków hurtowych w dowolnych ramach czasowych poprzez opracowanie kodeksów sieci⁴⁸. Komisja liczy na wsparcie ze strony Agencji ds. Współpracy Organów Regulacji Energetyki, sieci ENTSO, Parlamentu Europejskiego i państw członkowskich w zapewnieniu wdrożenia kodeksów sieci zgodnie z planem⁴⁹. W kodeksie tym ustanowione zostaną wspólne zasady umożliwiające operatorom sieci, wytwórcom

⁴⁷ Dyrektywa 2003/87/WE zmieniona dyrektywami 2008/101/WE i 2009/29/WE.

⁴⁸ Zob. pkt 2.2. Bardziej efektywne wykorzystanie i rozwój sieci.

⁴⁹ Decyzja Komisji z dnia 19 lipca 2012 r. w sprawie ustanowienia rocznych wykazów priorytetów do celów opracowywania kodeksów sieci i wytycznych na rok 2013 (2012/413/UE).

energii, dostawcom i odbiorcom bardziej skuteczne działanie na rynku;

- pomagać w przyspieszeniu integracji magazynowania i elastycznego wytwarzania energii np. poprzez zajęcie się pozostałymi kwestiami regulacyjnymi w kontekście kodeksu sieci europejskiego mechanizmu bilansującego. Komisja rozważy ustanowienie inicjatywy koordynacyjnej w celu rozwiązywania bieżących problemów regulacyjnych i technicznych. W planowanym komunikacie w sprawie technologii i innowacji energetycznych Komisja przeanalizuje, w jaki sposób połączyć rozwój technologii, w tym technologii magazynowania energii i mirogeneracji, ze zmianami na rynku na poziomie europejskim, aby osiągnąć cele związane z klimatem i energią.

Optymalizacja interwencji państwa: kierowanie koszyka energetycznego w stronę niskoemisyjnych źródeł energii

Aby osiągnąć uzgodnione cele w zakresie redukcji emisji gazów cieplarnianych po jak najniższych kosztach, wprowadzono unijny system handlu emisjami – instrument rynkowy, dzięki któremu uzyskano jedną europejską cenę emisji dwutlenku węgla. Od 2013 r. także struktura rynku emisji dwutlenku węgla będzie w pełni „zeuropeizowana”, umożliwiając wewnętrznemu rynkowi energii przejście na zrównoważone, niskoemisyjne i wydajne systemy energetyczne, poprzez faworyzowanie inwestycji w technologie niskoemisyjne⁵⁰ oraz przedkładanie paliw niskoemisyjnych nad paliwa wysokoemisyjne.

Ponadto wspomniane powyżej wyzwania związane z transformacją będą wymagały optymalizacji pomocy publicznej, aby zapewnić kontynuację odpowiednich inwestycji.

Obecnie państwa członkowskie stosują różne formy pośredniej lub bezpośredniej pomocy publicznej bądź też dopłaty do rachunków odbiorców w odniesieniu do szeregu źródeł energii. Zakładając dalsze postępy w tworzeniu wewnętrznego rynku energii, jak opisano powyżej, spadające koszty produkcji oraz zmiany na rynku emisji dwutlenku węgla, należy dokonywać regularnego przeglądu wszystkich form wsparcia.

Na przykład systemy wsparcia dla sektora energii odnawialnej – oraz szereg bezwzględnie obowiązujących norm dotyczących priorytetowego dostępu do sieci⁵¹ – zostały wprowadzone ze względu na niepełne otwarcie rynku, niepełną internalizację kosztów zewnętrznych konwencjonalnego wytwarzania energii, oraz początkową fazę rozwoju większości technologii w zakresie energii odnawialnej. Od tamtego czasu rynki i technologie rozwinęły się.

Komisja wyda wytyczne dotyczące najlepszych praktyk i doświadczeń zdobytych w ramach systemów wsparcia dla sektora energii odnawialnej oraz wytyczne dotyczące reformy systemów wsparcia⁵².

Celem jest większa spójność krajowych strategii, przy jednoczesnej ochronie zasad gospodarności i systematycznej degresywności, oraz uniknięcie fragmentacji rynku wewnętrznego. Im bardziej wydajne będą systemy, tym tańsze będą odnawialne źródła energii. A im bardziej będą one spójne, tym łatwiejsze będzie włączenie energii odnawialnej do systemu w UE i poza jej granicami.

⁵⁰ W tym wychwytywanie i składowanie dwutlenku węgla („CCS”).

⁵¹ Dyrektywa 2009/28/WE.

⁵² COM(2012) 271 final.

Komisja jest w trakcie procesu przeglądu wytycznych w sprawie pomocy państwa na rzecz ochrony środowiska, aby odzwierciedlić zmiany w krajobrazie technologicznym oraz w celach politycznych UE dotyczących sektora energetycznego, przy jednoczesnym zminimalizowaniu zakłóceń konkurencji na rynku wewnętrznym.

W szczególności przegląd ma na celu zapewnienie, aby kontrola pomocy państwa ułatwiała przyznawanie pomocy pod warunkiem, że jest ona dobrze opracowana, ukierunkowana, powodująca jak najmniej zakłóceń oraz pod warunkiem, że niedostępne są lepsze alternatywy (regulacyjne, rynkowe instrumenty). Komisja będzie przede wszystkim wspierać rozwiązania, które są racjonalne pod względem kosztów i które promują integrację transgraniczną.

Komisja zamierza brać aktywny udział w realizacji celu G20 i zlikwidować wszystkie dotacje mające szkodliwe skutki dla środowiska, w tym istniejące jeszcze systemy pośredniego lub bezpośredniego wsparcia dla sektora paliw kopalnych⁵³.

Optymalizacja interwencji państwa: bezpieczeństwo dostaw energii elektrycznej

Niektóre państwa członkowskie wprowadziły lub planują wprowadzić osobne płatności za rynkową dostępność mocy wytwórczych, ponieważ obawiają się, że rynek „samej energii” nie przyniesie wystarczających inwestycji w moce wytwórcze, by zapewnić bezpieczeństwo dostaw w perspektywie długoterminowej. Takie mechanizmy zdolności wytwórczych są długoterminowymi narzędziami, które mają na celu zapewnienie strumienia dochodów dla (wybranych) producentów oraz zobowiązanie odbiorców do płacenia za dostępne moce⁵⁴.

Komisja jest jednak zdania, że jeżeli mechanizmy zdolności wytwórczych nie są dobrze skonstruowane lub są wprowadzane przedwcześnie bądź bez odpowiedniej koordynacji na poziomie UE, istnieje ryzyko, że ich rezultaty będą odwrotne od zamierzonych. Jeżeli mechanizmy zdolności wytwórczych nie będą traktowały prawidłowo zmniejszenia popytu, ograniczą się do rozwiązań opartych na wytwarzaniu energii, nie wykorzystując rozwiązań z zakresu efektywności energetycznej lub reakcji popytu. Jeżeli nie będą one rozróżniać obciążenia podstawowego od obciążenia szczytowego, nie będą mogły przyciągnąć wystarczająco elastycznych mocy wytwórczych. Mechanizmy zdolności wytwórczych powodują zakłócenia sygnałów cenowych w całej UE i mają tendencję do przedkładania źródeł wytwarzania energii w postaci paliw kopalnych nad bardziej zróżnicowane źródła energii odnawialnej (ponad poziom potrzebne do utrzymania systemu energetycznego w równowadze) i mogą w rezultacie działać wbrew unijnym celom w zakresie obniżenia emisyjności i efektywnego gospodarowania zasobami.

Na dobrze funkcjonującym rynku energii zachęty do inwestowania w wytwarzanie energii oraz bezpieczeństwo wytwarzania energii zależą także od zmian na rynku uprawnień do emisji dwutlenku węgla. Komisja przedstawia warianty środków strukturalnych w celu zahamowania obecnej nadmiernej podaży uprawnień ETS wynikającej z kryzysu

⁵³ W planie działań na rzecz zasobooszczędnej Europy (COM (2011) 571 final) określono przełomowy cel zakładający, że „do 2020 r. dotacje szkodliwe dla środowiska zostaną wycofane”. W rocznych analizach wzrostu gospodarczego z 2011 i 2012 r. (COM (2011) 11 final, COM (2011) 815 final) także wezwano do wyeliminowania dotacji szkodliwych dla środowiska. Zobowiązania do reformy dotacji do paliw kopalnych przyjęto również na poziomie światowym, na przykład w ramach grupy G20 i na konferencji Rio +20.

⁵⁴ W niektórych państwach członkowskich przewidziana interwencja publiczna dokonuje się w formie długoterminowych umów gwarantujących bezpieczeństwo dostaw, których stroną jest państwo lub podmiot przez nie wyznaczony. Mechanizmy mocy wytwórczych należy odróżnić od mechanizmów krótkoterminowych mających na celu zapewnienie równowagi między podażą a popytem w czasie rzeczywistym, nawet w przypadku nagłych wahań po dowolnej stronie.

gospodarczego⁵⁵. Doprowadziłoby to do stworzenia większej pewności dla inwestorów i mniejszej potrzeby wprowadzania środków krajowych.

Dalekie od zapewnienia wystarczalności lub bezpieczeństwa dostaw, źle zaprojektowane mechanizmy zdolności wytwórczych, będą miały tendencję do zakłócania sygnałów inwestycyjnych. Interwencje te mogą zakłócać handel transgraniczny i konkurencję, ponieważ mogą zamykać rynki krajowe na energię wytwarzaną w innym państwie UE, a także zakłócać miejsce wytwarzania na rynku wewnętrznym. Działające w obrębie danego państwa mechanizmy zdolności wytwórczych mogą spowodować wzrost kosztów dla wszystkich państw członkowskich poprzez niedopuszczenie do jak najlepszego wykorzystania wytwarzania i elastyczności ponad granicami.

Komisja rozważa, czy mechanizmy zdolności wytwórczych mogłyby podlegać unijnym zasadom rynku wewnętrznego, w tym kontroli pomocy państwa i dyrektywie 2009/72/WE.

Państwa członkowskie powinny wykazać, że potrzebują takich mechanizmów bardziej niż alternatywnych rozwiązań, takich jak środki obniżające zapotrzebowanie szczytowe, zwiększenie importu poprzez połączenia międzysystemowe oraz ułatwianie udziału w rynku po stronie popytowej – zarówno klientom przemysłowym, jak i detalicznym. Nawet w okresach ograniczenia mocy wytwórczych, należy utrzymać wymianę transgraniczną. Procedury alokacji powinny być przejrzyste i niedyskryminacyjne.

Państwa członkowskie powinny w pełni przeanalizować, czy brakuje inwestycji w zakresie wytwarzania energii i dławczego. Powinny szukać rozwiązań transgranicznych dla wszelkich stwierdzonych problemów, zanim zaplanują podjęcie interwencji. Każdy mechanizm zdolności wytwórczych powinien uwzględnić wszelki wpływ, jaki interwencja może mieć na sąsiednie państwa członkowskie i na wewnętrzny rynek energii. Należy unikać rozdrobnienia wewnętrznego rynku energii.

Komisja rozpoczyna konsultacje społeczne w sprawie bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej, wystarczalności mocy wytwórczych i wewnętrznego rynku energii.

W zależności od wyników konsultacji oraz dalszego zaangażowania państw członkowskich i zainteresowanych stron, Komisja może zaproponować działania następcze.

Bezpieczeństwo dostaw wymaga koordynacji między państwami członkowskimi, która mogłaby zaowocować krótkoterminowym reagowaniem kryzysowym i długoterminowymi rozwiązaniami problemów związanych z bezpieczeństwem dostaw. W miarę postępującej integracji naszych systemów energetycznych będziemy potrzebować większej koordynacji i współpracy ponad granicami państw w celu identyfikacji zagrożeń i zapobiegania im oraz w celu zapewnienia odpowiedniego reagowania kryzysowego.

Komisja ustanawia formalnie Grupę Koordynacyjną ds. Energii Elektrycznej, której zadaniem będzie ułatwianie współpracy w dziedzinie bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej, w tym wystarczalności mocy wytwórczych i stabilności sieci transgranicznych.

⁵⁵ Zob. komunikat „Stan europejskiego rynku uprawnień do emisji dwutlenku węgla w 2012 r.”, COM(2012) 652.

3.3.2. *Większa integracja, szybsza modernizacja i lepsze wykorzystanie sieci*

Więcej sieci w celu integracji unijnych rynków energii

Musi istnieć możliwość przesyłania energii, tam gdzie jest ona potrzebna, bez fizycznych barier na granicach państw. Wymaga to m.in. zajęcia się kwestiami wpływu nieplanowanych przepływów energii („przepływów pętlowych”) na integrację rynków transgranicznych. Potrzebne są poważne inwestycje w sieci energetyczne, aby pomóc niektórym obszarom UE wy dostać się z izolacji⁵⁶ i osiągnąć cele naszej strategii „Europa 2020”.

Istnieje pilna potrzeba ulepszenia sposobu dokonywania inwestycji, jak podkreślono w projekcie rozporządzenia ustanawiającego instrument „Łącząc Europę”⁵⁷. Rozpoczęto już prace nad określeniem sieci energetycznych przyszłości zgodnie z dorobkiem prawnym UE w zakresie ochrony środowiska. W październiku 2011 r. Komisja przedstawiła wniosek dotyczący rozporządzenia w sprawie wytycznych dotyczących transeuropejskiej infrastruktury energetycznej⁵⁸. Określono w nim dwanaście priorytetowych korytarzy i obszarów obejmujących energię elektryczną, przesył i magazynowanie gazu, sieci przesyłu ropy naftowej i dwutlenku węgla oraz dynamiczną identyfikację projektów będących przedmiotem wspólnego zainteresowania. Komisja opowiedziała się za przyspieszeniem procedur wydawania zezwoleń, lepszym rozdziałem kosztów infrastruktury transgranicznej oraz wsparciem finansowym.

Jak oświadczone na szczycie Rady Europejskiej w dniu 9 grudnia 2011 r., bardzo ważne jest szybkie przyjęcie i wdrożenie pakietu dotyczącego infrastruktury energetycznej.

Szybsza modernizacja w kierunku inteligentnych sieci

Ze względu na rosnącą potrzebę elastyczności i efektywności energetycznej oraz dostosowania rozproszonego wytwarzania i udziału strony popytowej, potrzebne są skoordynowane działania w celu wdrażania inteligentnych sieci na szczeblu europejskim, regionalnym i lokalnym. Inteligentne sieci oparte są na infrastrukturze cyfrowej. **Komisja przedstawiła wniosek dotyczący rozporządzenia w sprawie wytycznych dla transeuropejskich sieci telekomunikacyjnych⁵⁹, w którym znaczenie priorytetowe nadano m.in. infrastrukturze usług informatycznych.** Skuteczny rozwój powinien obejmować wykorzystanie synergii między operatorami telekomunikacyjnymi i energetycznymi na poziomie infrastruktury i usług, którzy muszą współpracować w sposób prokonkurencyjny, otwierając w ten sposób możliwości dla nowych podmiotów.

Komisja nadal będzie promować prokonkurencyjną współpracę między sektorem energetycznym i sektorem ICT, z udziałem innowacyjnych usługodawców, w celu przyspieszenia modernizacji sieci i innowacji w sektorze energetycznym. Państwa członkowskie proszone są o zachęcanie do takich działań na poziomie krajowym. Europejskie organizacje normalizacyjne (CEN/CENELEC/ETSI) mają pilne zadanie opracowania pierwszego zestawu norm w zakresie inteligentnych sieci energetycznych do końca 2012 r. Komisja będzie promować stosowanie tych norm.

⁵⁶ Konkluzje ze szczytu Rady Europejskiej w lutym 2011 r. W szczególności należy zintegrować z UE państwa bałtyckie działające w ramach systemu elektroenergetycznego Rosji i Białorusi.

⁵⁷ COM (2011) 665.

⁵⁸ COM(2011) 658 final.

⁵⁹ COM(2011) 657 final.

Komisja już wcześniej przyjęła komunikat w sprawie inteligentnych sieci⁶⁰, wzywając do tworzenia niezbędnych warunków ramowych dla branży, aby umożliwić rozwój technologii i mocy produkcyjnych na potrzeby realizacji tych inwestycji, a także określając wizję zintegrowanego zarządzania infrastrukturą⁶¹. Na podstawie najlepszych praktyk i projektów w państwach członkowskich⁶² Komisja opracowuje obecnie wytyczne i nowe instrumenty mające na celu dalsze zachęcanie do rozpowszechniania inteligentnych systemów pomiarowych w tym dziesięcioleciu⁶³, monitorując postępy w realizacji obecnych unijnych projektów dotyczących inteligentnych pomiarów oraz wspierając obiecujące projekty badawczo-rozwojowe i pilotażowe⁶⁴ w dziedzinie inteligentnych sieci.

Komisja nadal będzie wspierać działalność badawczo-rozwojową i innowacje, aby ułatwić rozwój inteligentnych sieci. Komisja ponowi zlecenie normalizacji przyznane europejskim organizacjom normalizacyjnym w celu opracowania drugiego zestawu norm, przygotowania wytycznych oraz ustalenia potencjalnych projektów będących przedmiotem wspólnego zainteresowania do końca 2012 r.

Silniejsza reakcja popytu w sieciach dystrybucyjnych

Wraz z nadejściem inteligentnych systemów pomiarowych, technologii mikrogeneracji, inteligentnych urządzeń i automatyki domowej, odbiorcy będą mieli coraz większe możliwości kształtowania swojego zapotrzebowania na energię w zależności od faktycznej sytuacji na rynkach energii. Taka reakcja popytu pozwoli odbiorcom dokonać oszczędności finansowych przy zwiększeniu efektywności i stabilności systemów energetycznych. Wymagać to jednak będzie, by państwa członkowskie, urzędy regulacyjne, operatorzy systemu przesyłowego, operatorzy systemu dystrybucyjnego oraz detaliści współpracowali ze sobą i z innymi podmiotami (usługodawcami po stronie popytowej, przedsiębiorstwami branży ICT oraz podmiotami opracowującymi systemy). Celem jest opracowanie przejrzystych i zrozumiałych zasad i norm dotyczących reakcji popytu oraz zarządzania danymi.

Będzie to także wymagać przeanalizowania roli operatorów systemu dystrybucyjnego. W szczególności należy zapewnić, by ich regulowana działalność była ograniczona do zadań, które są najlepiej wykonywane w ramach naturalnego monopolu, oraz by nowe usługi możliwe dzięki nowym technologiom były rozwijane na konkurencyjnych rynkach. W tym kontekście właściwe wydaje się rozważenie roli stron trzecich (m.in. agregatorów, usług energetycznych oraz podmiotów z innych sektorów sieciowych, np. ICT, telekomunikacyjnego i elektrotechnicznego) w przyszłym rozwoju lokalnych sieci dystrybucji i usług energetycznych.

Komisja rozpoczęła debatę pod auspicjami londyńskiego forum obywatelskiego w sprawie energii i będzie kontynuować dyskusję na podstawie planów rozwoju inteligentnych pomiarów opracowanych przez państwa członkowskie.

⁶⁰ COM(2011) 202.

⁶¹ Dyrektywa w sprawie energii elektrycznej i dyrektywa w sprawie efektywności energetycznej oferująca państwom członkowskim zestaw obowiązków i zachęt do utworzenia takich ram.

⁶² Zgodnie z komunikatem Komisji w sprawie polityki przemysłowej, COM(2012) 582.

⁶³ Liczba inteligentnych liczników w UE musi wzrosnąć z około 45 mln w chwili obecnej do co najmniej 240 mln do 2020 r., a konieczne coroczne nakłady inwestycyjne muszą zostać zwiększone z ponad 1 mld EUR obecnie do 4-5 mld EUR w 2015 r., po dokonaniu analizy kosztów i korzyści.

⁶⁴ Na przykład poprzez europejskie inicjatywy przemysłowe w zakresie sieci elektroenergetycznych oraz europejskie partnerstwo innowacyjne na rzecz inteligentnych miast i społeczności.

Komisja zajmie się technologicznymi aspektami dalszego rozwoju sieci dystrybucji energii w planowanym komunikacie w sprawie technologii energetycznych.

Komisja wzywa państwa członkowskie do przyjęcia ambitnych strategii upowszechnienia inteligentnych systemów pomiarów i zapewnienia, by spełniały one oczekiwania dostawców, dystrybutorów i odbiorców energii.

Komisja zwraca się do państw członkowskich o przygotowanie planów działania, które wskazywałyby, jak zmodernizować takie sieci, zawierałyby przepisy i obowiązki dla operatorów systemu dystrybucyjnego, uwzględniały synergie z sektorem ICT oraz promowanie reagowania na popyt i dynamicznych cen, zgodnie z dyrektywą w sprawie efektywności energetycznej.

4. WNIOSEK

Otwarcie rynku daje odbiorcom rzeczywisty wybór. Ogranicza potrzebę interwencji publicznej i zapobiega jej niewłaściwemu stosowaniu. Należy pilnie uporać się z szeregiem problemów, aby utworzyć wewnętrzny rynek energii do 2014 r., zakończyć odizolowanie niektórych państw członkowskich UE od sieci unijnych, zrealizować cele strategii „Europa 2020” i przejść na zreformowany system energetyczny do 2050 r. po możliwie najniższych dla wszystkich kosztach. Kwestie te stoją także na drodze do realizacji pełnych korzyści dla odbiorców, stwarzają bariery dla konkurencji i innowacji oraz osłabiają bezpieczeństwo i trwałość dostaw europejskiej energii.

Komisja zobowiązuje się, w zakresie swoich kompetencji, do sprostania wyzwaniom budowania i modernizowania sieci europejskiej, włączając do systemu odnawialne źródła energii, mikrogenerację i inteligentne sieci poprzez stabilne ramy regulacyjne, w których określona zostaje rola różnych podmiotów (operatorów sieci, producentów, dostawców, dostawców usług reagowania popytu, odbiorców i organów regulacyjnych).

Komisja proponuje plan działania (załącznik 1) na podstawie niniejszego komunikatu, aby zapewnić powodzenie wewnętrznego rynku energii. Komisja wzywa wszystkie instytucje, państwa członkowskie i zainteresowane strony do współpracy w celu realizacji proponowanych działań zgodnie z przedstawionym harmonogramem. Komisja dokona przeglądu postępów w realizacji planu działania w 2014 r. Komisja zobowiązuje się zapewnić, by plan działania był kontynuowany na poziomie państw członkowskich i UE w ramach europejskiego semestru, szczególnie w ramach rocznej analizy wzrostu gospodarczego, sprawozdania na temat integracji rynku wewnętrznego oraz zaleceń dla poszczególnych krajów.

Załącznik 1: Plan działania dla Europy

Działanie/Środek	Zaangażowane podmioty	Harmonogram
Egzekwowanie		
1. Terminowa i pełna transpozycja dyrektyw trzeciego pakietu energetycznego oraz wdrożenie rozporządzeń trzeciego pakietu energetycznego	Państwa członkowskie/krajowe organy regulacyjne ds. energii / Komisja	Marzec 2011 r.
2. Wytyczne dotyczące zdefiniowania pojęcia "klientów wrażliwych"	Komisja	2013 r.
3. Rygorystyczne stosowanie zasad konkurencji i rynku wewnętrznego energii	Komisja / państwa członkowskie/krajowe organy regulacyjne ds. energii	stale
4. Zwiększenie skuteczności inicjatyw regionalnych oraz ich wkładu w integrację wewnętrznego rynku energii	Komisja / państwa członkowskie/krajowe organy regulacyjne ds. energii / Agencja ds. Współpracy Organów Regulacji Energetyki	stale
5. Przegląd wytycznych dotyczących pomocy publicznej na rzecz ochrony środowiska	Komisja	Koniec 2013 r. / początek 2014 r.
Wzmocnienie pozycji odbiorców i ich wsparcie		
6. Dalsze starania na rzecz włączenia, informowania i motywowania odbiorców, m.in. poprzez wdrożenie dyrektywy w sprawie efektywności energetycznej oraz poprzez informacje w internecie dla odbiorców wskazujące na odpowiednie środki ochrony oraz główne prawa odbiorców energii.	Komisja / państwa członkowskie/krajowe organy regulacyjne ds. energii / stowarzyszenia odbiorców	2013 / 2014 r.
7. Wspieranie, w ramach Obywatelskiego Forum Energetycznego, państw członkowskich w określaniu zakresu badań, zbieraniu danych i sprawozdawczości na temat rynków detalicznych energii.	Komisja / państwa członkowskie/krajowe organy regulacyjne ds. energii / stowarzyszenia odbiorców	2013 r.
8. Skuteczniejsze informowanie odbiorców, opracowanie wskazówek i najlepszych praktyk w zakresie narzędzi do porównywania cen, jasnych i przejrzystych zasad wystawiania rachunków oraz w zakresie wsparcia dla odbiorców wrażliwych	Komisja / państwa członkowskie/krajowe organy regulacyjne ds. energii / stowarzyszenia odbiorców	2013 r.
9. Ukierunkowana pomoc dla odbiorców wrażliwych, by mogli dokonywać świadomych wyborów, i zapewnienie im niezbędnego wsparcia, by umożliwić im zaspokojenie potrzeb energetycznych na konkurencyjnych rynkach	Komisja / państwa członkowskie	2013 r.

detalicznych		
Przystosowanie europejskich systemów energetycznych do przyszłych potrzeb		
<p>10. Przyjęcie i wdrożenie kodeksów sieci</p> <p>- w sektorze energii elektrycznej: zasady alokacji zdolności przesyłowych i zarządzania ograniczeniami zasady (prognozowanej) alokacji zdolności w dłuższym okresie zasady przyłączania do sieci działanie systemu</p> <p>- w sektorze gazowym: alokacja zdolności zasady dotyczące bilansowania, w tym związane z siecią zasady dotyczące procedury grafików, zasady naliczania opłat za niezbilansowanie oraz zasady bilansowania operacyjnego między systemami operatorów systemów przesyłowych zasady dotyczące interoperacyjności i wymiany danych zasady dotyczące zharmonizowanych struktur taryf przesyłowych</p>	<p>Agencja ds. Współpracy Organów Regulacji Energetyki/ europejskie sieci operatorów systemu przesyłowego / Komisja / państwa członkowskie/krajowe organy regulacyjne ds. energii</p>	<p>2013/2014 r.</p>
<p>11. Szybkie przyjęcie i wdrożenie pakietu dotyczącego infrastruktury energetycznej</p>	<p>Rada / Parlament Europejski / państwa członkowskie/ krajowe organy regulacyjne ds. energii</p>	<p>Grudzień 2012 r.</p>
<p>12. Przyjęcie pierwszego unijnego wykazu projektów będących przedmiotem wspólnego zainteresowania</p>	<p>Komisja / państwa członkowskie</p>	<p>2013 r.</p>
<p>13. Stworzenie ram i rynku dla powszechnego wprowadzenia inteligentnych urządzeń (np. poprzez wsparcie w zakresie B+R, normalizację, ekoprojekt i etykietowanie energetyczne)</p>	<p>Komisja/ zainteresowane strony (przede wszystkim europejskie organizacje normalizacyjne)</p>	<p>2014 r.</p>
<p>14. Przygotowanie krajowych planów działań na rzecz szybkiego rozwoju inteligentnych sieci</p>	<p>Państwa członkowskie / Komisja</p>	<p>2013 r.</p>
<p>15. Analiza przyszłej roli i obowiązków operatorów systemów dystrybucji, reakcji popytu, inteligentnych urządzeń i automatyki domowej, rozproszonego wytwarzania energii i systemów zobowiązujących do oszczędności energii</p>	<p>Komisja / państwa członkowskie</p>	<p>2013 r.</p>
<p>16. Przeanalizowanie, w jaki sposób wewnętrzny rynek energii może przyczynić się do poprawy efektywności energetycznej</p>	<p>Komisja</p>	<p>2013 r.</p>

17. Przeanalizowanie, w jaki sposób rozwój technologii, w tym technologii magazynowania i mikrogeneracji, może zostać powiązany ze zmianami na rynku energii	Komisja	2013 r.
Zapewnienie odpowiedniej interwencji państwa		
18. Stopniowe wycofanie regulowania cen gazu i energii elektrycznej ze względu na obowiązek świadczenia usługi powszechnej i skuteczną ochronę klientów wrażliwych.	Komisja / państwa członkowskie	2009 r. i kolejne lata
19. - Analiza zachęt inwestycyjnych i wystarczalności mocy wytwórczych w zakresie energii elektrycznej w kontekście istniejących ram europejskich - Opracowanie kryteriów dla oceny i zapewnienia spójności krajowych inicjatyw dotyczących zdolności przesyłowych z rynkiem wewnętrznym	Państwa członkowskie Komisja	2013 r. i kolejne lata
20. Przyjęcie wytycznych dotyczących systemów wsparcia sektora energii odnawialnej	Komisja	Drugi i trzeci kwartał 2013 r.
21. Sformalizowanie Grupy Koordynacyjnej ds. Energii Elektrycznej	Komisja	Październik 2012 r.
22. Stopniowe wycofywanie dotacji mających szkodliwe skutki dla środowiska, w tym dotacji pośrednich i bezpośrednich do paliw kopalnych	Komisja / państwa członkowskie	Najpóźniej do 2020 r.